

Taalgericht vakonderwijs. Een veelbelovende uitwerking van taalbeleid voor alle vakken.

1 november 2001

Auteurs: [Maaike Hajer](#), [Theun Meestringa](#), [Marleen Miedema](#)

Volume: [31](#)

Nummer: [2](#)

Pagina's: 4-17

Documenten

- [vonk_jrg31_024.pdf](#)

taalgericht vakonderwijs een veelbelovende uitwerking van taalbeleid voor alle vakken maaike hafer theun meestringa marleen miedema wat de kinderen ieren bij nederlands is onvoldoende om onderwijs in andere schoolvakken te kunnen volgen tot die ontdekking kwamen veel scholen voor secundair onderwijs in nederland rond 1990 vooral taalzwakke leerlingen en twee detaalleerders hadden extra onderwijs in schoolse taalvaardigheden nodig zo beseften leraren om die kloof te dichten werd het nieuwe concept taalbeleid uitge werkt afstemming tussen verschillende vakken qua leerstof en didactiek die eerder als aparte koninkrijkjes binnen de school fungeerden dit omdat niet alleen de les sen nederlands zouden moeten veranderen ook de vakleraren zouden in hun les sen beter rekening kunnen houden met de taalvaardigheid van leerlingen door bij voorbeeld inzichten in leesvaardigheid te gebruiken bij het werken met teksten in de aardrijkskundeles taalbeleid is in nederland dus didactiek in te bouwen en lichten een nieu geen van boven gedropte term het we term toe die hiervoor in zwang is begrip hielp de behoefte benoemen die geraakt taalgericht vakonderwijs scholen zelf ervoeren de landelijke pro jectgroep die door de regering in het leven werd geroepen om het ontwikkel werk aan te sturen nam het begrip taal een stapje verder beleid als motto teunissen 1992 sindsdien is het ook in beleidsdocumenten als je goed met dat taalproject bezig wilt van gemeenten en de landelijke overheid zijn kost het meer tijd maar het blijft veel terug te vinden niet alleen de afstemming beter hangen bij kinderen en dat is toch waar tussen vakken werd hiermee bedoeld maar je het uiteindelijk voor doet zo sluit een le ook de doelen en middelen om onderwijs in rares verzorging een allochtone talen binnen gemeenten en gesprek af over haar taalbeleid is in scholen aan te bieden als vak ervaringen in het eerste nederland geen jaar werken aan taal van boven in dit artikel 1 gaan we vooral in op de initia gericht vakonderwijs in gedropte term tieven om vakleraren te betrekken bij de tali een 2vbo klas voorbe het begrip hielp ge begeleiding van leerlingen in het se-

cun reidend beroepsonder de behoefte dair onderwijs daar hebben we inmiddels wijs 2 in haar lessen is de valkuilen ontdekt die misschien in ze afgestapt van fron benoemen die vlaanderen te vermijden zijn we bespreken taal lesgeven en werken scholen zelf de noodzaak om taalontwikkeling in de vak de kinderen in groepjes er voeren vi l 31 e jaargang nummer 2 nov dec 2001 samen aan opdrachten waarbij ze vragen 3 binnen de school wordt een samenwer formuleren die klassikale uitleg behoeven kingsstructuur opgezet voor afstemming en uitwisseling tussen taal en vaklera ze vertelt vroeger was het zo dat kinderen ren bijvoorbeeld aangestuurd door een meer uit een boek moesten weten en vra taalcoordinator zie hajer meestringa gen moesten beantwoorden het viel me 1995 voor achtergronden en didacti altijd op dat ze daar nooit op terugkwamen sche aanwijzingen het rendement was eigenlijk vrij laag ik ben nu anders gaan werken door dat taalpro op die drie aspecten is veel werk verricht ject met groepjes kinderen actief en dan door leraren begeleiders opleiders en leer vallen mij een aantal dingen op een kinde middelenontwikkelaars voor het vak ren gaan dus echt praten over de stof nederlands zijn veel aanvullende lesmaterie twee je ziet wat de taalvaardigheid is len ontwikkeld gericht op schoolse woor sommige kinderen kunnen absoluut niet den schat het lezen van schoolboekteksten lezen vroeger konden ze dat op allerlei en het maken van vragen en opdrachten manieren maskeren maar nu niet meer het dergelijke leerstof is inmiddels ook in regu is voor mij als begeleider de kunst ze zoveel liere methodes verwerkt zoals recentelijk in vertrouwen te geven dat ze dat toch laten schoolslag uitg meulenhoff 1998 e v zien in de groep en dat ze daar toch met elkaar iets aan proberen te doen voor andere vakken zijn didactische sug gesties uitgewerkt bijvoorbeeld in de serie deze lerares werkt met haar collega s van taal in de klas hafer e a 1994 1997 en een tiental scholen in nederland aan de een leerplan schoolse taalvaardigheden implementatie van taalgericht vakonder hafer meestringa 1994 in het rotter wijs miedema 1999 in haar vakles voegt damse posterproject van bree e a 1999 ze expliciet taalvaardigheidsdoelen toe en krijgen vakleraren tevens een rol bij het aan activeert ze de kinderen bij het doornemen leren van schoolse woordenschat van de leesteksten om zo haar vakdoelen dichterbij te brengen de aanpak gaat een er is ook veel aandacht besteed aan het stapje verder dan eerdere nederlandse vereiste vernieuwingsproces op scholen pogingen om tot taalbeleid te komen onder andere gericht op het ontwikkelen en invoeren van een taal taalbeleid blijkt beleidsplan van hilst de kern van de eerdere aandacht voor 2000 beschrijft een vakles nog taalbeleid aantal vrij verkrijgbare onvoldoende instrumenten voor taal verbeterd te in de eerste tien jaar dat scholen werkten beleid 4 in een veelheid hebben aan taalbeleid ging het om drie doelen aan nascholings en begeleidingsactiviteiten 1 in het vak nederlands moeten schoolse wordt gepoogd dergelijke inzichten de klas taalvaardigheden gericht worden onder in te brengen de vraag is of dat gelukt is wezen en wel zo dat leerlingen deze in andere vakken weten toe te passen de optimistische geluiden over de kansen van taalbeleid in de retoriek rondom deze 2 in andere vakken houden leraren reke projecten hofman roorda 1997 van ning met verschillen in taalvaardigheid pruissen 1997 moeten met een flinke korrel van de leerlingen 3 zout genomen worden taalbeleid blijkt de kern van de vakles namelijk nog onvol-

doen nov dec 2001 nummer 2 31 e jaargang nit de verbeterd te hebben overleg over taal verklaringen voor de beleid komt heel weinig voor blijkt onder teleurstellende resultaten andere uit een groot inspectierapport in spectie van het onderwijs 1999 het rapport sluit aan bij eerdere bevindingen waarin taal binnen het vak nederlands suggereren de beleidsinitiatieven onder de loep worden studies ten eerste dat de ontwikkeling van genomen leerstrategische vaardigheden niet optimaal gerealiseerd wordt leerlingen worden geen zo bezocht van kalsbeek 1994 een school autonome leerders met een eigen door die tot de voorlopers in taalbeleid behoorde dachte taakaanpak maar krijgen mechani zij zag bij alle betrokken leraren effecten van sche trucjes aangeleerd die ze in andere de gegeven scholing situaties niet toepassen omdat de reflectie maar slechts op een aan ontbreekt het is blijkbaar lastig het wezen leerlingen worden tal aspecten zo werden van een strategische aanpak in lessen te geen autonome leesstrategieen zoals de realiseren leerders met een buitenkant van de tekst eigen doordachte bekijken wel in vaklessen een tweede zwakheid is dat de nadruk taakaanpak maar benut maar niet het sterk is komen te liggen op het lezen van krijgen mecha activeren van voorkennis informatieve teksten schriftelijke en mon nische trucjes en het doen van voor delinge formuleervaardig aangeleerd die ze spellingen over de inhoud heid wordt niet dusdanig scholen zijn nog van de tekst onderwezen dat ook bezig zich te in andere situaties tweedetaalleerders daar ontwikkelen tot niet toepassen hun voordeel mee kun hajer 1996 beschreef professionele omdat de reflectie nen doen aandacht voor vijf vakleraren in eenzelf organisaties waar ontbreekt de meertalige mavo 3 nieuwe onderdelen laat zich kennelijk niet zo in leraren samen klas middelbaar alge makkelijk in de traditione continu werken meen vormend onderwijs 2 en laat zien dat leraren schooltaalgebruik gaan vermijden le leerstof voegen zeker aan kwaliteits wanneer de taalproblemen in een klas groot niet wanneer nieuwe les verbetering van zijn en tegelijk terugvallen op reproductie materialen voor bijvoor hun onderwijs van kennis ten koste van vaardigheidsont beeld mondelinge vaar de potentievolte wikkeling en taken van een hoger cognitief digheden ontbreken of motor die inter niveau niet gebruikt worden visie daarbij kan vormen is nog tordoir meestringa 1997 1998 observeer in reguliere lessen neder een zeldzaam den de lespraktijk van zes scholen met taal lands is ten derde nog fenomeen beleid in middelgrote en grote steden hierin weinig aandacht voor komt naar voren dat taalbeleid een vaste plek woordenschatvergroting in de structuur van die scholen gekregen pogingen om die schoolse woordenschat te heeft en dat de leraren bewust zijn van de rol vergroten zoals het posterproject uit van taal maar dat het taalbeleid de gewone rotterdam staan in de lespraktijk vaak los vakles slechts zelden heeft bereikt alle van de inhoud van de gewone lessen en inspanningen van taalcoördinatoren en taal voor de leerlingen mankeert daardoor de werkgroepen ten spijt zie ook meestringa voor woordenschatontwikkeling benodigde tordoir 1999 informele geluiden uit scholen context bevestigen dat het taalbeleidswerk bij gebrek aan resultaat lijkt in te zakken hoe zijn deze bevindingen te verklaren si 31e jaargang nummer 2 nov dec 2001 binnen de andere schoolvakken zijn slechts taalgericht vakonderwijs enkele van de didactische suggesties opge een nieuwe impuls via de pikt de didactiek is marginaal aangepast de kern van de

vakles is buiten schot geble content based approach ven waar activering en een zelfstandige inbreng van leerlingen het doel van onder inspiratie voor een nieuwe impuls vinden we andere de basisvorming ruwweg de eerste in de content based approach de invloed drie jaren van het secundair onderwijs rijke angelsaksische stroming binnen het nvdr was lijken leraren in een klas met min tweede en vreemdetalenonderwijs de der taalvaardige leerlingen juist geneigd een content based approach kan in noord tegengestelde aanpak te realiseren leer amerika bo- gen op lingen hoeven minder te praten en te schrij jarenlange ervaring en uit- gangspunt van ven de leraar neemt de leiding over vanuit ontwikkeling snow de content based de gedachte dat de lessen dan effectiever brinton 1997 een overzicht over achter approach is het zijn het vraagt kennelijk teveel van leraren om de didactische suggesties die dat tij gronden geven ook inzicht dat zouden moeten keren zelf te integreren in hajer 1996 1998 en taalverwerving in de les het ontbreken van persoonlijke meestringa 1999 de wezen een begeleiding en van aangepast lesmateriaal ze benadering is te natuurlijk proces is kan daaraan debet zijn beschouwen als de waarin leerlingen jongste loot van de de taal verwerven de organisatie van het taalbeleid is ten slot taaldidactiek eskey doordat ze willen te evenmin efficient gebleken de plaats van 1997 na de traditio communiceren de taalcoördinator in de school is vaak wei nele structurele of over voor hen nig in- vloedrijk taalbeleid staat bovendien grammaticale leer relevante zaken los van an- dere veranderingen van het boeken uit het vreem secundair onderwijs zoals de in- voering van de talenonderwijs die ieren zelfstandig te leren en van nieuwe exa erop gericht waren de leerling de woorden menprogramma s het lijkt daarmee zelfs te en structuren van de taal te leren breekt in moeten concurreren het in- passen van de de taaldidactiek in de tachtiger jaren het veranderingen in een schoolontwikkelings inzicht door dat taal meer is dan dat het beleid wordt nauweli- jks gerealiseerd en de gaat bij taal er ook om wat je wil zeggen veranderingen wor- den veelvuldig bedreigd noties en wat je wil bereiken functies door fusies en per- soneelwisselingen scholen zijn nog bezig zich te ontwikkelen vanuit deze notion- eel functionele benade tot professionele organisaties waarin leraren ring on- twikkelt zich de communicatieve samen continu werken aan kwaliteitsverbe aan- pak waarin spreken en schrijven over tering van hun onderwijs de potentievolle au- thentieke lees en luisterteksten een cen motor die intervisie daarbij kan vormen is trale rol krijgt aandacht voor de grammati nog een zeldzaam fenomeen er wordt kort cale vorm van taal wordt daarin gekoppeld weg te weinig over een geschikte didactiek aan de taken waarvoor je staat en de com in meertalige klassen gespro- ken en ervarin municatieve functies die je wil uiteten in de gen worden onvoldoende uitgewisseld content based approach wordt deze be nadering verrijkt met aan- dacht voor de in aan het eind van de jaren negentig zijn we houd waarover gecom- muniqueerd wordt die op zoek gegaan naar alternatieven om het is niet meer een to- evallig middel om leerlin taalbeleid op scholen voor secundair onder gen aan de praat te krijgen maar doel op wijs in nederland een nieuwe impuls te zich geven nov dec 2001 nummer 2 31 e jaargang mr dnii uitgangspunt van de content based de benadering is vooral ingezet in het twee approach is het inzicht dat taalverw- erving in detailonderwijs aan immigranten die uitein wezen een natuurlijk proces

is waarin leer delijk de doeltaal als instructietaal moeten lingen de taal verwerven doordat ze willen ieren hanteren in regulier onderwijs mede communiceren over voor hen relevante afhankelijk van het taalniveau is de aanpak zaken door te lezen schrijven spreken en in verschillende modellen gerealiseerd luisteren over een thema als milieuvervuiling waarbij niet alleen taalleraren maar ook vak ontwikkelt een leerling al zoekende en wer leraren betrokken zijn figuur 1 geeft de vier kende zowel de taal die bij dat thema hoort meest voorkomende modellen weer als de conceptuele structuren inzicht in het thema wordt vervolgens evengoed getoetst vertaald kan thematisch taalonderwijs bij als de vorderingen in schoolse taalvaar voorbeeld uitgewerkt worden door de taal digheid formeel taalonderwijs kan daar zo leraar die lesgeeft aan allochtone kinderen nodig bij aangehaakt worden maar is niet die het land net binnen zijn en de taal nog meer het uitgangspunt van het programma niet spreken zie ook van der zanden 1999 figuur 1 vormen van de content based approach inhoudgericht onderwijs content based approach tweede taalonderwijs vakonderwijs vorm inhoudgericht geschakeld taalbewust taalgericht taalonderwijs vaktaalonderwijs vakonderwijs vakonderwus aspect theme based i adjunct i j lapgua e sensitive sheltered content taal veel aandacht de aandacht voor er is oogg voor moge g wat is talig de beste verwervingg van taal specifieke p vaktaal lijke j taalproblemen p manier om de inhoud kennis en g van leerlip leerlingen en en en de vaktaal te ver heden staan vooropp voor het toe passen p werven van taalstrategieen g strategie g algemene g strategieen g specifieke p toepassing p g algemene g algemene toepassin toepassingen strate strategieen g gen en specifieke p strate strategieen gi inhoud staat centraal en is niet de inhoud maar inhoud staat voorop inhoud staat voorop interessant maar het begrijpen g jpp en van de vak taal vak is neven dient toch vooral als inhoud en de taal doel kapstok voor goede g daarvoor nodigg taalles taak van receptieve p naar van receptieve p naar van receptieve p naar van receptieve p naar p roductieve taken productieve a taken productieve p taken l productieve taken gegeven taalleraar taalleraar vakleraar vakleraar door 31 e jaargang nummer 2 nov dec 2001 riteco 1999 geschakeld vak taalonderwijs kenmerken van taalgericht is te realiseren in steunlessen extra taalles vakonderwijs sen die door overleg van taal en vakleraar nauw aansluiten bij de inhoud en taalvaar digheid die geselecteerde schoolvakken kenmerkend voor de content based vereisen meestringa e a 1999 approach in het algemeen is de aanwezig heid van drie leerstoflijnen de thematisch in het vakonderwijs zelf is taalbewust vak inhoudelijke de taalleerlijn en de leerstrategi onderwijs eigenlijk het onderwijs dat jaren sche lijn inhoudsopgaven van amerikaans lang binnen taalbeleid gepropageerd is lesmateriaal voor thematisch content based vakleraren houden hun onderwijs weerspiegelen die drieslag naast eigen vakdoelen maar de leerstofselectie zijn er didactische kenmer taalgericht proberen op weg daar ken in de content based approach wordt vakonderwijs gaat heen struikelblokken te weinig op taalstructuren gericht onderwijs een stap verder vermijden door teksten gegeven maar wordt gepoogd het natuurlijke de taaldidactiek goed uit te leggen leer taalverwervingsproces in de klas te halen en vakdidactiek lingen zelf te leren om kenmerkend zijn daarbij veelal worden vervlocht gaan met moeilijke woorden en te steunen bij het 1 de grote hoeveelhe-

den begrijpelijk taal ten om zo op uitvoeren van taken taal aanbod waaraan leerlingen worden beide fronten blootgesteld er is dus geen sprake van winst te halen gericht vakonderwijs gaat een stap verder hierin alleen korte gecomprimeerde of alleen zijn naast de vakdoelen eenvoudig gestelde mondelinge en ook taaldoelen en leerstrategieën opgevoerd schriftelijke teksten maar van teksten men in het vakleerplan de taaldidactiek en van diverse soort mondelinge schriftelijke vakdidactiek worden vervlochten om zo op lijke geïllustreerde audiovisuele en zelf beide fronten winst te halen geproduceerde teksten de teksten bevatten voor leerlingen prikkelende relevante vakinhouden die met de leraar worden verkend en verwerkt

2 het leren over vakinhouden wordt ondersteund door een rijke context aan andere manuele visuele en auditieve activiteiten concrete materialen experimenten demonstraties modellen enz figuur 2 een taalgerichte biologische in een biologische wordt een vier op een rij spel gespeeld over ongewervelde dieren de deelnemers krijgen per soort vijf kaartjes die ze op de kenmerken op het speelbord moeten leggen het gaat om de soorten amfibieën reptielen vogels vissen zoogdieren voordat de leerlingen een kaartje op het bord mogen leggen moeten ze eerst uitleggen waarom het dier bij het kenmerk op het bord past de leerlingen gebruiken zo de vaktaal actief nov dec 2001 nummer 2 31 e jaargang van daarmee zijn de leerlingen niet alleen uitgebreidere beschrijvingen zijn te vinden in afhankelijk van schriftelijke teksten voor Miedema 1997 en Meestringa 1999 de verwerving en verwerking van taal en inhoud van het vak krijgen leerlingen met diverse leerstijlen een kans en krijgen taalgericht vakonderwijs de leerlingen meer gelegenheid met elkaar te overleggen over vakinhouden initiatieven in Nederland

3 leerlingen krijgen veel gelegenheid om een gezamenlijk project van de slo in met elkaar zinvol over de leerstof te bespreken de hogeschool van Utrecht praten en te schrijven via gerichte opdrachten tot samenwerken en tot het gisch studiecentrum uiteindelijk zou dat beschrijven en verwerken van het vak in Utrecht en het moeten leiden tot geleerde oefenen de leerlingen zich in projectbureau in Rotterdam nadere ver het gebruiken van de taal van het vak terdam sluit het meest kaveling van alge expliciet bij de content mene vaardig 4 leerlingen worden gestimuleerd en gebaseerd approach aan heden over de motiveerd tot het leren van de taal van hierin kiezen leraren vakken waar zou het vak door ruimte voor eigen vragen voor de didactische en aandacht voor de manier waarop zij kenmerken van taal bijvoorbeeld het leren en kunnen leren gericht vakonderwijs schrijven van een waaraan ze als uitdaging onderzoeksverslag 5 veelvuldig worden onderwijsvormen bevestigd willen werken het best aangeleerd nut als samenwerkend leren leerling sommige leraren zijn kunnen worden bij gezamenlijk onderzoekend leren en pro bijvoorbeeld overtuigd Nederlands bij regelmatig leren geraakt van de kansen geschiedenis of die samenwerkend leerdrijfskunde 6 er bestaat een grotere flexibiliteit in leren in de klas biedt om keuze van didactische benaderingen in leerlingen aan de praat te krijgen over vergelijking met regulier vakonderwijs de leerstof door goede samenwerking leer figuur 3 een taalgerichte les banketbakken de leerlingen uit de derde klas krijgen in groepjes van drie a vier vier woorden met de opdracht daarbij samen omschrijvingen te maken die zo precies mogelijk weer geven wat het woord betekent de woorden zijn door hun leraar in samenw-

erking met de leraar nederlands geselecteerd uit het theorieboek het gaat om woorden als beslag en marsepein de leerlingen moeten het eens zijn over wat ze opschrijven de gevonden omschrijvingen worden klassikaal uitgewisseld dan verbeteren de leerlingen elkaar om het steeds duidelijker en scherper te formuleren vervolgens krijgen de leerlingen een overzicht van definities die ze naast hun eigen omschrijvingen kunnen plakken opvallend is dat het hierbij niet gaat om woordenboekdefinities maar om omschrijvingen van vierdeklassers door de leraar verzameld in een praktijkles 31 e jaargang nummer 2 nov dec 2001 een cruciale factor opdrachten te geven taalvaardigheidsdoelen en leerstrategieën bij al deze hopen ze betere voor verwerkt zijn en waarin didactische ideeën activiteiten is de deringen te bereiken uit de tweede en vreemdetaal didactiek zijn samenwerking anderen zoeken met benut in de komende tussen vakdeskun leerlingen naar goede jaren zullen andere vak in taalgericht digen en taal des omschrijvingen van de projecten volgen het vaktaal in eigen voor gaat dan om vragen als vakonderwijs zijn kundigen die taal didactische den van leerlingen welke vaktaal is nodig samenwerking blijkt hoe kan die goed opge en leerstrate noodzakelijk en door observaties vast bouwd worden wan gische aspecten inspirerend te zijn te leggen en lesmate neer kan men gebruik vervlochten in de om op een ralen te bewerken be maken van wat er binnen vakleerstof ze doordachte en schrijven ze de ver andere vakken gedaan zijn niet meer afgewogen wijze nieuwe aanpak zo dat is vrijblijvend maar tegelijkertijd aan collega s er hun voor maken integraal vak en taal doelen deel mee kunnen uiteindelijk zou dat moe deel uit van de te kunnen werken doen op uitwisselings ten leiden tot een nadere vakles bijeenkomsten binnen verkaveling van algeme de scholen en lande ne vaardigheden over de lijk tussen de scholen in formeren leraren el vakken waar zou bijvoorbeeld het schrijven kaar over de veranderingen die ze bewerk van een onderzoeks verslag het best aan stellig hebben het voorbeeld aan het begin geleerd kunnen worden bij nederlands bij van het artikel komt daar vandaan in kaders geschiedenis of aardrijkskunde het ver bij dit artikel zie figuren 2 3 en 4 staan nog woorden van informatie uit grafieken kan andere voorbeelden van taalgerichte vakles wellicht bij aardrijkskunde aan bod komen sen maar is ook bij scheikunde veel gevraagd de vaktaal leerstof moet daarvoor nader binnen de slo enschede zijn verschillen bepaald en onderling afgestemd worden de vakprojecten betrokken bij de ontwikkel ing van taalgericht vakonderwijs voor aard een cruciale factor bij al deze activiteiten is de rijkskunde en verzorging werkt men aan samenwerking tussen vakdeskundigen en lesmateriaal waarin naast de vakdoelen taal deskundigen die samenwerking blijkt figuur 4 een taalgerichte les aardrijkskunde in een lessenserie over waterproblemen voor de bovenbouw van het vmbo voorbe reidend middelbaar beroepsonderwijs 2 eindigt elk hoofdstuk met een schrijf of spreekopdracht door deze opdrachten worden de leerlingen gedwongen de leerstof in eigen woorden om te zetten de benodigde vaktaal moet hier op de juiste manier in verwerkt worden leerlingen worden bij deze complexe opdrachten ondersteund bij het hoofdstuk over de overstromingen in bangladesh bijvoorbeeld bedenken de leerlingen een eigen rampenplan in een kadertje staan zinnnetjes die de leerlingen tijdens de presentatie van hun plan kunnen gebruiken zoals als eerste moet de bur gemeester van dhakka ervoor

zorgen dat en wij vinden dit een goed voorstel omdat nov dec 2001 nummer 2 31 e jaargang va in plaats van de noodzakelijk en in gen ook geeft de ontwikkeling van taalge verschillen tussen spirerend te zijn om op richt vakonderwijs de mogelijkheid aan te leerlingen en een doordachte en af sluiten bij de veranderingen in het secundair leraren te gewogen wijze tegelijker onderwijs waarin activiteit en zelfstandigheid verdoezelen of tijd aan vak en taaldoe van leerlingen centraal staan door de aan eraan voorbij te len te kunnen werken dacht voor taal en de verschillen tussen leer daadwerkelijke integratie lingen als uitgangspunt gaan zouden de de ontwikkeling van perspectieven blijkt te nemen kan taalge verschillen in soms ingewikkeld een richt vakonderwijs een van taalgericht taalgericht taaldeskundige zal bij goede uitwerking bieden vakonderwijs vakonderwijs juist voorbeeld kunnen zeg van deze veranderingen geeft de moge opgeroepen gen dat begrip van het zie ook miedema e a lijkheid aan te gebruikt en woord electriciteit moet 1999 de voorbeelden sluiten bij de geaccepteerd blijken uit de verbale uit van taalgerichte lessen in veranderingen in moeten worden leg die de leerling geeft de kaders bij dit artikel het secundair van dat woord terwijl de mogen dit illustreren vakdidacticus het begrip onderwijs waarin in termen van conceptuele ontwikkeling voor de ontwikkeling van activiteit en benadert en verbale uitleg en definities pas in de nederlandse toepas zelfstandigheid een later stadium verlangt deze samenwerking van de content van leerlingen king is een zinvol proces dat op termijn vruch based approach in vak centraal staan ten kan afwerpen lessen is samenwerking van taalleraren en vakleraren noodzakelijk in de vorm van collegiale ondersteuning en de invoering van taalgericht intervisie niet iedere leraar is een taalleraar sommige leraren hebben zelfs weinig affiniteit vakonderwijs met taal twee weten meer dan een en je kunt over disciplinaire scheidslijnen heen in taalgericht vakonderwijs zijn taaldidacti veel van elkaar ieren maak van de school een sche en leerstrategische aspecten vervloech lerende organisatie door met elkaar te praten ten in de vakleerstof ze zijn niet meer vrijblij over je onderwijs bij elkaar in de klas te kij vend maar maken integraal deel uit van de ken en samen nieuwe didactische mogelijk vakles dit zou een belangrijk manco van het heden uit te proberen en in te slijpen huidige taalbeleidswerk kunnen ondervan figuur 5 ken-schets van taalgericht vakonderwijs kenmerkend voor taalgericht vakonderwijs is leerdoelen betreffen het vak taalvaardigheid en leerstrategieen de didactiek activeert de leerlingen en zet aan tot taalproductie de algemene doelen van taalgericht vakonderwijs zijn 1 leerlingen met verschillende taal en cultuurachtergronden kunnen volop mee doen aan de lessen 2 leerlingen krijgen de kans de ta al van het vak te ontwikkelen 31 e jaargang nummer 2 nov dec 2001 aandacht voor verschillen is ook voor de tot slot invoering van taalgericht vakonderwijs van wezenlijk belang lange tijd is er in de bege de kenmerken van taalgericht vakonderwijs leiding en nascholing net als in het gewo sporen met de kernveranderingen van het ne onderwijs gewerkt vanuit een deskun secundair onderwijs in nederland die zijn digheidsmodel of vanuit het instructie aan te duiden met de begrippen een breed paradigma van den branden 2000 de aanbod aandacht voor vaardigheden en deskundige weet van de hoed en de rand omgaan met verschillen en de lerende is een betrekkelijk leeg vat dat volgegoten moet worden aan ver-

schil voordat het echter gemeengoed is geworden tussen leraren van diverse vakken in den moet er nog wel het een en ander behoefte en ervaring is vanuit zo'n model gebeuren onderzocht moet worden waar moeilijk tegemoet te komen net als leerlinde grenzen liggen van taalgericht vakondergen moeten leraren zelf leren zelf hun doe wijs binnen de verlen stellen zelf reflecteren op hun verwor schillende vakken er venheden in van den brandens woorden maak van de moeten veel meer het leerparadigma voorbeelden komen school een lerende van lessen en lesmate organisatie door in dit artikel kunnen we hier niet verder op in rialen die aan de ken met elkaar te gaan maar in meestringa 2000 en merken van taalgericht praten over je miedema 2000 wordt uitgewerkt hoe de vakonderwijs vol doen onderwijs bij invoering van taalgericht vakonderwijs in er zijn nauwkeurige elkaar in de klas te zichzelf vernieuwende scholen van bin analyses nodig van kijken en samen nenuit gestalte kan krijgen de leraren uit taalaspecten in be nieuwe didactische het begin van dit artikel werken op die staande curricula en mogelijkheden uit manier en hebben in hun lessen ervaren dat afstemming ervan tus de veranderde aanpak resultaat oplevert te proberen en in te sen de vakken en leer het gaat hen erom van elkaar te leren om slijpen gebieden in leerplan zo de resultaten van de leerlingen te verbe nen en vakdidactieken teren moet de opbouw van vaktaal verwerkt worden en ervaringen en tussen producten in plaats van de verschillen tussen leerlingen van leraren scholen en instituten moeten en leraren te verdoezelen of eraan voorbij te binnen de scholen en tussen scholen en gaan zouden de verschillen in taalgericht instellingen worden uitgewisseld hiervoor is vakonderwijs juist opgeroepen gebruikt en ondersteuning gewenst de invoering van geaccepteerd moeten worden en dat kan taalbeleid is op lokaal niveau via het door meer gebruik te maken van de geva gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid rierde voorkennis van de leerlingen en leraar waarbinnen overheidsgeld onder gemeen ren hen elkaars vak kennis en vaardighe telijke regie verdeeld wordt verzekerd den te laten gebruiken en hen samen met voor een nieuwe impuls op landelijk niveau andere leerlingen en de leraar meer aan te zijn extra inspanningen nodig binnen de zetten tot productie van vakkennis in het instellingen en van de overheid secundair onderwijs dienen ze zich geleid en ondersteund in taalgericht vakonderwijs in dit artikel hebben we duidelijk gemaakt de vaktaal meester maken voor de leraren dat taalbeleid in nederland een nieuwe weg is iedere les een meesterproef met het oog ingeslagen is de routebeschrijving daarvoor van collega s als spiegel en elkaar steunend is beschikbaar in de vorm van vele voor moeten zij in staat gesteld worden de kwali beeldmaterialen en studies uit de content teit van die proeven te verhogen based approach om deze voor de neder nov dec 2001 nummer 2 31 e jaargang irit landse context bruikbaar te maken is nieuw ring van onderwijs in meertalige scholen in ontwikkelwerk gewenst op grotere schaal een hogere versnelling voort te zetten dan nu mogelijk is de op zich zinvolle uit wisseling van lopende initiatieven kan daar we hopen dat men met taalbeleid in mee versterkt worden de komende jaren vlaanderen de nederlandse ervaringen kan wordt binnen het onderwijskansenbeleid in gebruiken ten voordele van de leerlingen op nederland geprobeerd de kwaliteitsverbete de scholen maaike hajer theun meestringa marleen miedema slo cento hogeschool van

utrecht postbus 2041 postbus 14007 nl 7500 ca enschede nl 3500 sb utrecht
maaike hajer feo h vo nl t meestringaqslo nl marleen miedemaqfeo h vu nl noten 1
dit artikel is een bewerking van hajer e a 2000 dat in het eerste nummer van het
nieuwe levende talen tijdschrift is verschenen het derde nummer van dat tijd
schrift heeft als thema taalbeleid en ook in het vierde nummer wordt hieraan aan
dacht besteed het themanummer in 2000 van moer bevat voorbeelden van ont
wikkelingen naar taalgericht vakonderwijs in basis secundair en middelbaar
beroepsonderwijs in nederland 2 een korte toelichting bij de onderwijsvormen die
ter sprake komen in de voorbeel den vbo voorbereidend beroepsonderwijs voor
leerlingen van 12 tot 16 jaar die meer praktisch dan theoretisch georiënteerd zijn
mavo middelbaar algemeen vormend onderwijs een onderwijsvorm die bijna net zo
theoretisch als havo hoger algemeen vormend onderwijs en vwo voor bereidend
wetenschappelijk onderwijs maar slechts 4 jaar duurt havo 5 jaar en vwo 6 jaar na
de mavo kun je naar 4 havo als je goed presteert en anders naar het mbo middel
baar beroepsonderwijs net als de leerlingen van het vbo vmbo voorbereidend mid
delbaar beroepsonderwijs een complexe samen voeging van vbo en mavo 3 overi
gens is het in het licht van de vlaamse ontwikkelingen opvallend dat het vreemde
talenonderwijs in nederland binnen het taalbeleid op school weinig aan dacht kri
jgt taalbeleid in de nederlandse context richt zich op het onderwijs van en in ned
erlands in de onderwijscontext van de provincie friesland is het gericht op onder
wijs van en in meer talen fries nederlands engels 1 in 31 e jaargang nummer 2 nov
dec 2001 4 van hilst 2000 bespreekt instrumenten die bruikbaar zijn om de organ
isatie van taalbeleid op scholen te initiëren en het taalbeleid daarna een vaste
plaats in de school te geven twee instrumenten die bedoeld zijn voor het maken
van een schoolanalyse en het opstellen van taalbeleidsplannen instrument taal
beleid voortgezet onderwijs roorda e a 1995 de route cohen de lara e a 1999 drie
instrumenten die bij de scholing en coaching van leraren worden gebruikt imple
mentatie van taalbeleid in het voortgezet onderwijs sliepen e a 1997 het koffertje
kaatee mell e a 2000 taalgericht lesgeven in alle vakken van der laan bakker 2000
twee instrumenten die een koppeling willen maken tussen taalbeleid op school en
de invoering van leermiddelen lezen in alle vakken van hilst 1998 woorden in alle
vakken van bree e a 1999 bibliografie cohen de lara h a van pruisen p stassen de
route een leidraad voor het schrijven van een taalbeleidsplan voor scholen voor
primair en voortgezet onderwijs utrecht sac 1999 eskey d e syllabus design in con
tent based instruction in m a snow d brinton the content based classroom white
plains ny addison wesley 1997 p 132 141 hajer m leren in een tweede taal interac
tie in vakonderwijs aan een meertalige mavo klas groningen wolters noordhoff
1996 dissertatie ku brabant hajer m de bruikbaarheid van de content based ap
proach in de nederlandse con text toegepaste taalwetenschap in artikelen 58 1998
1 p 201 210 hajer m t meestringa schoolse taalvaardigheden in de basisvorming
een leer plan enschede slo 1994 hajer m t meestringa schooltaal als struikelblok di
dactische wenken voor alle docenten bussum coutinho 1995 hajer m t meestringa
m miedema taalgericht vakonderwijs een nieuwe impuls voor taalbeleid levende
talen tijdschrift 1 1 2000 p 34 43 hajer m t meestringa e wagenrans red taal in de
klas tien tips voor alle docenten in de basisvorming lelystad ivio 1994 1997 serie

brochures voor alle basisvormingsvakken nov dec 2001 nummer 2 31 e jaargang j hofman j j roorda bouwen aan een taalbeleidshuis praktische kanten van taal beleid in het voortgezet onderwijs levende talen 521 1997 p 346 349 inspectie van het onderwijs werk aan de basis evaluatie van de basisvorming na vijf jaar algemeen rapport utrecht inspectie van het onderwijs 1999 kaatee melt m d ebbers a van pruisen het koffertje amsterdam atlas onderwijs adviesgroep 2000 meestringa t leerplanaspecten van de content based approach utrecht hogeschool van utrecht cento 1999 interne publicatie meestringa t over de invoering van taalgericht vakonderwijs levende talen tijdschrift 1 3 2000 p 20 30 meestringa t m hajer m miedema nieuwe wegen voor steunlessen nederlands als tweede taal in r ry-menans h de jonghe red het schoolvak nederlands verslag van de twaalfde conferentie amsterdam beigem stichting conferenties het schoolvak nederlands 1999 p 308 315 meestringa t a tordoir taalbeleid in de lespraktijk aanbevelingen op grond van zes casestudies taalbeleid in de praktijk van het v o utrecht aps slo 1999 miedema m kenmerken van lesmateriaal in de content based approach utrecht hogeschool van utrecht cento 1997 interne publicatie miedema m verslag van de landelijke werkconferentie van het project implementatie taalgericht vakonderwijs enschede slo hogeschool van utrecht aps het projectbureau 1999 miedema m professionele ontwikkeling van binnenuit werken aan een taalgevoelige school levende talen tijdschrift 1 4 2000 p 25 32 miedema m t meestringa m hajer taalgericht vakonderwijs een nieuwe invulling van taalbeleid naar lessen voor alle leerlingen enschede slo hogeschool van utrecht aps het projectbureau 1999 folder riteco a taalgericht vakonderwijs in m van de laarschot g lemmens red nederlands als tweede taal in het voortgezet onderwijs handboek voor docenten in de eerste opvang amsterdam meulenhoff educatief 1999 roorda j e van der erve m kaatee melt instrument taalbeleid voortgezet onderwijs s hertogenbosch kpc 1995 sliepen s a bakker a van pruisen implementatie van taalbeleid in het voortgezet onderwijs s hertogenbosch kpc groep 1997 snow m a d brinton the content based classroom white plains ny addison wesley 1997 vi j 31e jaargang nummer 2 nov dec 2001 17 teunissen f werken aan taalbeleid den bosch kpc 1992 tordoir a t meestringa taalbeleid op drie vbo mavo scholen enschede slo 1997 studie en onderzoek binnen het project nederlands 24 tordoir a t meestringa taalbeleid op drie vo scholen in grote steden enschede slo 1998 studie en onderzoek binnen het project nederlands 27 van bree d team deltaplan taalbeleid vo woorden in alle vakken invoeringsmodel voor het posterproject en woordbreker rotterdam partners training innovatie 1999 van den branden k nit of ntl over de rol van taal in het voortgezet onderwijs toegepaste taalwetenschap in artikelen 64 2000 2 p 25 36 van der laan e m bakker taalgericht lesgeven in alle vakken rotterdam partners training innovatie 2000 van der zanden a taal in vakonderwijs aan nieuwkomers rotterdam partners training innovatie 1999 van hilst b lezen in alle vakken een invoeringstraject bij het stappenplan lezen in het voortgezet onderwijs handleiding rotterdam partners training innovatie 1998 van hilst b instrumenten voor taalbeleid bekeken levende talen tijdschrift 1 3 2000 p 5 12 van kalsbeek a schoolse taalvaardigheden en nederlands als tweede taal een praktijkbeschrijving uit het voortgezet onderwijs in nederland in s kroon t vallen red nederlands als tweede taal in het onderwijs den

haag nederlandse taalunie 1994 p 41 84 voorvetten 46 van pruissen a get smart
taalbeidsplannen doeltreffender maken levende talen 516 1997 p 50 52 nov dec
2001 nummer 2 31 e jaargang vit
